Originalni naučni rad
UDK:174:316.624-053.6
DOI:10.7251/ZND2601521M

SPECIFIČNOSTI PRISTUPA U RADU S MALOLJETNIM POČINITELJIMA KRIVIČNIH DJELA I ETIČKE DILEME

Prof.dr.sc.Edin MUFTIĆ, Prof.dr.sc.Lejla KURALIĆ-ĆIŠIĆ, Prof.dr.sc.Ranko KOVAČEVIĆ, Doc.dr.sc.Adela ČOKIĆ
Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Sažetak: *Rad se bavi analizom specifičnosti pristupa u radu s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela, s posebnim naglaskom na ulogu socijalnog pedagoga i prisutne etičke dileme u profesionalnoj praksi. Polazeći od savremenih teorijskih okvira koji naglašavaju rehabilitaciju i resocijalizaciju, istraživanje ispituje stavove studenata i stručnjaka socijalne pedagogije o ključnim aspektima rada s ovom populacijom. Empirijski dio rada zasnovan je na uzorku od 50 studenata i 10 stručnjaka socijalnih pedagoga, a podaci su prikupljeni anketnim upitnikom na Likertovoj skali. Analiza uključuje deskriptivne i komparativne statističke postupke s ciljem utvrđivanja razlika u percepciji rizičnih ponašanja, odgojnih mjera i etičkih dilema. Rezultati istraživanja ukazuju da obje grupe ispitanika imaju pozitivan stav prema rehabilitacijskom pristupu, dok stručnjaci pokazuju razvijeniju svijest o složenosti etičkih dilema i praktičnih izazova u radu. Također su utvrđene razlike između teorijskog i praktičnog razumijevanja odgojnih mjera, kao i u percepciji rizičnih ponašanja.Zaključno, rad naglašava potrebu za jačanjem integracije teorijskog znanja i praktičnih kompetencija, posebno u oblasti etike, kako bi se unaprijedila efikasnost rada s maloljetnim počiniteljima i smanjio rizik od recidivizma.*

Ključne riječi: *maloljetnička delinkvencija, socijalna pedagogija, resocijalizacija, odgojne mjere, etičke dileme*

UVOD

Maloljetnička delinkvencija predstavlja kompleksan društveni fenomen koji zahtijeva interdisciplinarni pristup i integraciju znanja iz oblasti kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije i prava. Savremeni pristupi naglašavaju rehabilitaciju i resocijalizaciju kao osnovne ciljeve rada s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela, pri čemu se naglasak stavlja na razvoj socijalnih kompetencija i prevenciju recidivizma (Cullen & Jonson, 2017; Kazdin, 2000). U tom kontekstu, odgojne mjere predstavljaju ključni instrument društvene reakcije, dok socijalni pedagozi imaju centralnu ulogu u njihovoj implementaciji. Istovremeno, rad s ovom populacijom karakterišu brojni profesionalni izazovi i etičke dileme koje proizlaze iz potrebe balansiranja između kontrole i pomoći, te zaštite interesa maloljetnika i sigurnosti društva. Poseban značaj ovog rada ogleda se u analizi stavova budućih i sadašnjih stručnjaka, čime se omogućava uvid u razlike između teorijskog i praktičnog pristupa radu s maloljetnim delinkventima.Iako savremena literatura naglašava značaj rehabilitacijskog pristupa i etičkih principa u radu s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela, uočava se nedostatak empirijskih istraživanja koja direktno upoređuju percepcije budućih stručnjaka i praktičara u ovom području, posebno u kontekstu zemalja jugoistočne Evrope. Većina postojećih studija fokusirana je ili na teorijske modele ili na profesionalnu praksu, dok je manje pažnje posvećeno identifikaciji jaza između ovih perspektiva.U tom smislu, ovaj rad nastoji popuniti navedeni istraživački jaz kroz komparativnu analizu stavova studenata i stručnjaka socijalne pedagogije, s

ciljem boljeg razumijevanja odnosa između teorijskog znanja i praktične primjene u radu s maloljetnim počiniteljima.

2. TEORIJSKI OKVIR

2.1. Poremećaji u ponašanju, maloljetnička delinkvencija i rizična ponašanja

Poremećaji u ponašanju predstavljaju rane indikatore devijantnog razvoja i često se manifestuju kroz obrasce agresivnosti, neposlušnosti i kršenja društvenih normi (Achenbach, 1991; Kazdin, 2000). U razvojnim fazama adolescencije, ovi obrasci ponašanja mogu prerasti u rizična ponašanja, uključujući delinkvenciju i zloupotrebu psihoaktivnih supstanci (Jessor, 1991). Brojna istraživanja potvrđuju postojanje kontinuiteta između ranih poremećaja u ponašanju i kasnijeg kriminalnog ponašanja, što dodatno naglašava značaj pravovremene intervencije (Loeber & Farrington, 2000).

U tom kontekstu, društveni odgovor na maloljetničku delinkvenciju sve više se zasniva na rehabilitacijskim i resocijalizacijskim pristupima, pri čemu odgojne mjere predstavljaju ključni instrument intervencije. Njihova efikasnost zavisi od individualizacije tretmana i usklađenosti s potrebama počinitelja, što je u skladu sa principima RNR modela (Andrews & Bonta, 2010).Centralnu ulogu u implementaciji ovih pristupa ima socijalni pedagog, čiji rad obuhvata procjenu potreba, planiranje i realizaciju intervencija, kao i saradnju sa porodicom i širim društvenim sistemom (Mollenhauer, 2001). Međutim, profesionalna praksa u ovom području suočena je s brojnim izazovima, posebno u kontekstu balansiranja između kontrole i podrške, kao i između zaštite društva i prava maloljetnika.

2.2. Rehabilitacijski pristupi i savremeni modeli intervencije

Savremeni pristupi razumijevanju maloljetničke delinkvencije polaze od integrativnih modela koji naglašavaju međudjelovanje individualnih, porodičnih i društvenih faktora. U tom kontekstu, razvojni modeli delinkvencije ukazuju da rizična ponašanja ne nastaju izolovano, već kao rezultat kumulativnog djelovanja rizičnih faktora tokom vremena, uključujući nepovoljne porodične odnose, školski neuspjeh i uticaj vršnjačkih grupa (Loeber & Farrington, 2000; Hawkins et al., 1992). Posebno značajan teorijski okvir predstavlja RNR model (Risk-Need-Responsivity), koji naglašava da efikasnost intervencija zavisi od usklađenosti tretmana sa nivoom rizika, specifičnim potrebama pojedinca i njegovim kapacitetima za promjenu (Andrews & Bonta, 2010). Ovaj model ima široku empirijsku podršku i smatra se jednim od najrelevantnijih pristupa u savremenoj kriminološkoj praksi. Međutim, njegovi kritičari ističu da prevelik fokus na rizik može zanemariti potencijale pojedinca, što je dovelo do razvoja alternativnih pristupa poput Good Lives Modela, koji naglašava izgradnju pozitivnih životnih ciljeva i jačanje ličnih resursa (Ward & Maruna, 2007).

U tom kontekstu, rehabilitacijski pristup ne podrazumijeva samo redukciju rizičnih ponašanja, već i aktivno osnaživanje pojedinca kroz razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija. Ovakav pristup posebno je važan u radu s maloljetnicima, gdje je razvojna komponenta ključna, a intervencije moraju biti prilagođene specifičnostima adolescentnog perioda (Kazdin, 2000). Pored toga, savremena literatura sve više naglašava značaj desistance pristupa, koji fokus stavlja na proces odustajanja od kriminalnog ponašanja. Ovaj proces nije linearan, već podrazumijeva kompleksnu interakciju ličnih odluka, socijalne podrške i strukturnih uslova (Maruna, 2001; McNeill, 2006). Uloga stručnjaka u ovom procesu nije samo kontrolna, već i podržavajuća, što dodatno komplikuje profesionalnu praksu i otvara prostor za etičke dileme.

2.3. Uloga socijalnog pedagoga i etičke dileme u radu

Uloga socijalnog pedagoga u radu s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela predstavlja centralni element savremenog rehabilitacijskog pristupa, jer obuhvata širok spektar profesionalnih funkcija koje nadilaze tradicionalne okvire kontrole i nadzora. Socijalni pedagog djeluje kao procjenitelj, planer intervencija, terapeut, edukator i posrednik između pojedinca i društvenog sistema (Mollenhauer, 2001). Njegova uloga podrazumijeva kontinuirano balansiranje između zahtjeva sistema i potreba korisnika, što dodatno komplikuje profesionalnu praksu. Jedna od ključnih funkcija socijalnog pedagoga jeste procjena rizika i potreba maloljetnika, koja se zasniva na savremenim modelima poput RNR pristupa. Ova procjena omogućava individualizaciju tretmana, pri čemu se intervencije usmjeravaju na specifične rizične faktore i razvojne potrebe pojedinca (Andrews & Bonta, 2010). Pored toga, socijalni pedagog ima važnu ulogu u planiranju i implementaciji odgojnih mjera, koje ne smiju biti isključivo represivne, već moraju imati jasnu razvojnu i rehabilitacijsku komponentu. U savremenoj praksi, sve veći značaj pridaje se i savjetodavnom i terapijskom radu, gdje socijalni pedagog pomaže maloljetniku u razvoju socijalnih vještina, emocionalne regulacije i odgovornog ponašanja. Ovaj aspekt rada posebno je važan u kontekstu prevencije recidivizma, jer doprinosi izgradnji unutrašnjih kapaciteta za promjenu (Kazdin, 2000). Također, socijalni pedagog ima značajnu ulogu u koordinaciji između različitih institucija, uključujući porodicu, školu, centre za socijalni rad i pravosudne organe. Ova međusektorska saradnja ključna je za uspješnu resocijalizaciju, jer omogućava sveobuhvatan pristup problemu i smanjuje fragmentaciju intervencija. U tom smislu, socijalni pedagog djeluje kao "most" između sistema i korisnika, osiguravajući kontinuitet podrške (Maruna, 2001). Poseban izazov u radu socijalnog pedagoga predstavljaju etičke dileme koje proizlaze iz potrebe usklađivanja profesionalnih standarda, zakonskih obaveza i individualnih potreba maloljetnika. U praksi, socijalni pedagog često se nalazi u situacijama gdje mora donositi odluke koje uključuju konflikt između principa povjerljivosti i zaštite društva, što zahtijeva visok nivo profesionalne refleksije i etičke kompetencije (Beauchamp & Childress, 2001). Savremeni pristupi sve više naglašavaju transformaciju uloge socijalnog pedagoga iz kontrolno-orijentisane u podržavajuću i razvojno usmjerenu, što je u skladu sa desistance pristupom koji naglašava važnost odnosa povjerenja, motivacije i socijalne integracije u procesu odustajanja od kriminalnog ponašanja (McNeill, 2006).

U tom kontekstu, kvalitet odnosa između stručnjaka i korisnika postaje jedan od ključnih faktora uspješnosti intervencija. Etika u radu s maloljetnim delinkventima posebno dolazi do izražaja u situacijama gdje je potrebno balansirati između zaštite društva i najboljeg interesa mladih. Principi biomedicinske etike – autonomija, dobročinstvo, neškodljivost i pravednost – često se nalaze u međusobnom konfliktu u praksi, što zahtijeva visoku razinu profesionalne refleksije i donošenja odluka u uslovima neizvjesnosti (Beauchamp & Childress, 2001).Na kraju, savremeni socioekološki pristupi naglašavaju da rizična ponašanja treba posmatrati u širem kontekstu društvenih odnosa i strukturalnih uslova. Ovakav pristup omogućava bolje razumijevanje kompleksnosti maloljetničke delinkvencije i ukazuje na potrebu za multidisciplinarnim i međusektorskim intervencijama (Farrington, 2018). Upravo u ovom prostoru nastaju etičke dileme koje predstavljaju sastavni dio profesionalnog djelovanja. One uključuju pitanja povjerljivosti, odgovornosti, proporcionalnosti intervencija i donošenja odluka u situacijama konflikta interesa (Beauchamp & Childress, 2001). Razumijevanje i rješavanje ovih dilema zahtijeva ne samo teorijsko znanje, već i praktično iskustvo i profesionalnu refleksiju. Polazeći od navedenog teorijskog okvira, ovo istraživanje zasniva se na pretpostavci da postoje razlike između studenata i stručnjaka u percepciji ključnih aspekata rada s maloljetnim delinkventima, posebno u domenu etike i primjene rehabilitacijskih principa.

3. CILJ ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj istraživanja je ispitati stavove studenata i stručnjaka socijalnih pedagoga o radu s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela, s posebnim naglaskom na pristup radu i etičke dileme.

3.2. Specifični ciljevi istraživanja

- Ispitati stavove studenata i stručnjaka o rehabilitacijskom pristupu
- Analizirati percepciju rizičnih ponašanja
- Utvrditi stavove o ulozi i efikasnosti odgojnih mjera
- Ispitati percepciju uloge socijalnog pedagoga
- Identificirati etičke dileme i razlike između grupa

4. HIPOTEZE

Hipoteze su operacionalizirane u skladu sa specifičnim ciljevima istraživanja, pri čemu svaka hipoteza direktno odgovara jednoj istraživačkoj varijabli, što omogućava njihovu empirijsku provjeru primjenom komparativnih statističkih metoda

H1 Postoji razlika u stavu prema rehabilitacijskom pristupu između studenata i stručnjaka.
H2 Stručnjaci imaju razvijeniju percepciju etičkih dilema u odnosu na studente.
H3 Postoji razlika u percepciji efikasnosti odgojnih mjera između studenata i stručnjaka.
H4 Postoji razlika u percepciji rizičnih ponašanja između studenata i stručnjaka..

5. METODE RADA

5.1. Uzorak ispitanika

U istraživanju je učestvovalo ukupno 60 ispitanika, podijeljenih u dvije grupe: 50 studenata socijalne pedagogije i 10 stručnjaka iz oblasti socijalne pedagogije. Studenti su obuhvaćeni kao budući stručnjaci, čime je omogućeno sagledavanje teorijskih stavova i profesionalnih očekivanja, dok su stručnjaci uključeni kao nosioci praktičnog iskustva u radu s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela. Uzorak je prigodan, što je u skladu s ciljem istraživanja usmjerenim na komparativnu analizu stavova između dvije relevantne grupe. Stručnjaci obuhvaćeni istraživanjem imaju iskustvo rada u institucijama sistema socijalne zaštite, obrazovanja i pravosuđa, te direktno učestvuju u implementaciji odgojnih mjera i tretmanskih intervencija. Iako uzorak nije reprezentativan za cjelokupnu populaciju, njegova struktura omogućava uvid u razlike između teorijskog i praktičnog pristupa, što je u skladu s istraživačkim ciljevima rada.

5.2. Mjerni instrument

Za potrebe istraživanja korišten je anketni upitnik konstruisan za ovo istraživanje, koji se sastoji od zatvorenih pitanja organizovanih u formi Likertove skale sa pet stepeni (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Upitnik se sastoji od ukupno 24 tvrdnje raspoređene u pet tematskih cjelina. Pouzdanost instrumenta provjerena je primjenom Cronbach α koeficijenta, pri čemu je utvrđena visoka unutrašnja konzistentnost ($\alpha = 0.84$), što ukazuje na dobru pouzdanost mjerenja.

Upitnik je strukturiran u nekoliko tematskih cjelina koje odgovaraju postavljenim ciljevima istraživanja:

- stavovi o rehabilitacijskom pristupu u radu s maloljetnim počiniteljima
- percepcija rizičnih ponašanja i njihovih uzroka
- stavovi o ulozi i efikasnosti odgojnih mjera
- procjena uloge socijalnog pedagoga u tretmanskom procesu
- identifikacija i procjena etičkih dilema u radu

Instrument je osmišljen na osnovu relevantnih teorijskih modela i prethodnih istraživanja iz oblasti socijalne pedagogije, kriminologije i etike (npr. RNR model, principa biomedicinske etike), uz prilagođavanje kontekstu rada s maloljetnim počiniteljima. Prikupljeni podaci analizirani su primjenom deskriptivne i komparativne statistike, s ciljem utvrđivanja razlika između grupa ispitanika. Pouzdanost mjernog instrumenta procijenjena je primjenom Cronbach α koeficijenta, pri čemu je utvrđena visoka unutrašnja konzistentnost skale ($\alpha = 0.84$).

5.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno tokom 2026. godine, u skladu s etičkim principima dobrovoljnog učešća, anonimnosti i povjerljivosti podataka. Prije početka istraživanja, ispitanici su informisani o cilju istraživanja, načinu korištenja podataka, kao i o njihovom pravu da u svakom trenutku odustanu od učešća bez ikakvih posljedica. Podaci su prikupljeni putem anketnog upitnika koji je distribuiran u štampanoj i elektronskoj formi. Studenti su anketirani u okviru nastavnog procesa, uz prethodnu saglasnost predmetnih nastavnika, dok su stručnjaci kontaktirani direktno putem profesionalnih mreža i institucija u kojima su Cjelokupan istraživački proces proveden je u skladu sa principima naučne objektivnosti i metodološke dosljednosti, uz nastojanje da se minimiziraju potencijalni izvori pristrasnosti.

5.4. Metode obrade podataka

Prikupljeni podaci obrađeni su primjenom kvantitativnih statističkih metoda, korištenjem odgovarajućeg statističkog softvera (npr. SPSS). Prije same analize izvršena je priprema podataka koja je uključivala kodiranje odgovora, provjeru tačnosti unosa i identifikaciju eventualnih nedostajućih vrijednosti. U cilju deskriptivne analize podataka korišteni su osnovni statistički pokazatelji, uključujući frekvencije i procente za kategorijske varijable, te aritmetičku sredinu (M) i standardnu devijaciju (SD) za varijable mjerene Likertovom skalom. Ovi pokazatelji omogućili su uvid u opće trendove i distribuciju stavova ispitanika. Za potrebe komparativne analize između dvije grupe ispitanika (studenti i stručnjaci) primijenjen je t-test za nezavisne uzorke, kojim su ispitivane razlike u aritmetičkim sredinama između grupa. Nivo statističke značajnosti postavljen je na $p < 0,05$. Također je izvršena analiza unutrašnje konzistentnosti mjernog instrumenta primjenom Cronbach α koeficijenta, kako bi se procijenila pouzdanost skale. Dobijene vrijednosti ukazuju na zadovoljavajući nivo pouzdanosti instrumenta. Rezultati analize prikazani su tabelarno i interpretirani u skladu s postavljenim hipotezama istraživanja, uz naglasak na identifikaciju statistički značajnih razlika i njihovog teorijskog i praktičnog značaja. Pored osnovnih inferencijalnih analiza, izračunata je i veličina efekta (Cohenov d) kako bi se procijenio praktični značaj utvrđenih razlika između grupa ispitanika. Dobijene vrijednosti interpretirane su u skladu sa standardnim kriterijima (0.2 – mali efekt, 0.5 – srednji, 0.8 – veliki efekt). Za varijablu etičke osviještenosti utvrđen je veliki efekt ($d \approx 1.9$), što

ukazuje na snažnu razliku između studenata i stručnjaka, dok je kod stava o rehabilitaciji utvrđen mali do srednji efekt ($d \approx 0.65$).

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA SA DISKUSIJOM

U ovom poglavlju prikazani su rezultati empirijskog istraživanja s ciljem utvrđivanja razlika između studenata i stručnjaka socijalne pedagogije u percepciji ključnih aspekata rada s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela. Analiza obuhvata stavove o rehabilitacijskom pristupu, etičkoj osviještenosti, odgojnim mjerama i rizičnim ponašanjima, u skladu sa postavljenim ciljevima i hipotezama istraživanja. Rezultati su prikazani kroz deskriptivne i inferencijalne statističke pokazatelje, pri čemu su aritmetičke sredine i standardne devijacije korištene za uvid u opće trendove, dok su t-test i veličina efekta (Cohenov d) primijenjeni radi utvrđivanja razlika između grupa ispitanika. U cilju potpunijeg razumijevanja dobijenih nalaza, rezultati se ne interpretiraju izolovano, već se paralelno povezuju sa teorijskim okvirom i relevantnim istraživanjima. Ovakav pristup omogućava dublju analizu odnosa između teorijskog znanja i praktične kompetencije u radu s maloljetnim počiniteljima. U nastavku su prikazani rezultati deskriptivne statistike, nakon čega slijedi komparativna analiza i njihova interpretacija. Poseban fokus stavljen je na identifikaciju statistički i praktično značajnih razlika, kao i njihovo tumačenje u kontekstu savremenih kriminoloških i socijalnopedagoških pristupa.

Tabela 1. *Deskriptivni pokazatelji stavova studenata i stručnjaka*

Varijabla	**Grupa**	**N**	**M**	**SD**
Stav o rehabilitaciji	Studenti	50	4.18	0.72
	stručnjaci	10	4.60	0.52
Etička osviještenost	Studenti	50	3.12	0.76
	stručnjaci	10	4.50	0.53

Rezultati prikazani u Tabeli 1 ukazuju na postojanje razlika između studenata i stručnjaka u posmatranim varijablama. Kada je riječ o stavu prema rehabilitacijskom pristupu, obje grupe ispitanika iskazuju visok nivo slaganja, pri čemu stručnjaci ostvaruju nešto višu prosječnu vrijednost. Ovakav nalaz sugerira široku prihvaćenost rehabilitacijskog modela među ispitanicima. S druge strane, znatno izraženije razlike uočene su u varijabli etičke osviještenosti, gdje stručnjaci postižu značajno više vrijednosti u odnosu na studente. Ova razlika može ukazivati na uticaj profesionalnog iskustva na razvoj etičke osjetljivosti u radu s maloljetnim počiniteljima.

Tabela 2. *Rezultati t-testa za razlike između studenata i stručnjaka*

Varijabla	**t**	**df**	**p**
Stav o rehabilitaciji	-1.96	58	0.055
Etička osviještenost	-5.32	58	0.000

Napomena: *p < 0,05

Kako bi se utvrdilo da li su uočene razlike statistički značajne, primijenjen je t-test za nezavisne uzorke, čiji su rezultati prikazani u Tabeli 2. Dobijeni nalazi ukazuju da razlika u stavu prema rehabilitacijskom pristupu nije dostigla nivo statističke značajnosti, iako postoji trend viših vrijednosti kod stručnjaka. Nasuprot tome, kod varijable etičke osviještenosti utvrđena je statistički značajna razlika između grupa, što potvrđuje da stručnjaci imaju razvijenije razumijevanje etičkih dilema u odnosu na studente.

Tabela 3. *Veličina efekta (Cohen d) za ispitivane varijable*

Varijabla	Cohen d	Tumačenje
Stav o rehabilitaciji	-1.96	Srednji efekat
Etička osviještenost	-5.32	Veliki efekat

Pored statističke značajnosti, analizirana je i veličina efekta kako bi se procijenio praktični značaj uočenih razlika. Rezultati prikazani u Tabeli 3 ukazuju da je kod varijable stav o rehabilitaciji utvrđen srednji efekat, što sugerira postojanje umjerene razlike između grupa uprkos izostanku statističke značajnosti. Kod varijable etička osviještenost utvrđen je vrlo veliki efekat, što potvrđuje da razlika između studenata i stručnjaka nije samo statistički značajna, već i praktično vrlo izražena. Ovakav nalaz dodatno naglašava značaj profesionalnog iskustva u razvoju etičkih kompetencija. Dobijeni rezultati istraživanja ukazuju na postojanje određenih razlika između studenata i stručnjaka socijalne pedagogije u percepciji ključnih aspekata rada s maloljetnim počiniteljima krivičnih djela, koje se mogu interpretirati u svjetlu savremenih teorijskih pristupa. Kada je riječ o stavu prema rehabilitacijskom pristupu, obje grupe ispitanika iskazuju visok nivo slaganja, što potvrđuju visoke aritmetičke sredine (studenti: M = 4.18; stručnjaci: M = 4.60). Iako stručnjaci pokazuju nešto pozitivniji stav, utvrđena razlika nije statistički značajna ($t = -1.96$; $p = 0.055$). Ovakav nalaz ukazuje na relativno visok stepen usklađenosti između teorijskog obrazovanja i profesionalne prakse u pogledu prihvatanja rehabilitacijskog modela, što je u skladu sa savremenim kriminološkim teorijama koje naglašavaju značaj resocijalizacije (Cullen & Jonson, 2017). Međutim, iako razlika nije dostigla statističku značajnost, utvrđena veličina efekta ($d \approx 0.65$) ukazuje na postojanje praktično relevantne razlike između grupa, što sugerira da stručnjaci u većoj mjeri internaliziraju rehabilitacijske principe kroz praktično iskustvo. Znatno izraženije razlike uočene su u varijabli etičke osviještenosti, gdje stručnjaci postižu značajno više vrijednosti (M = 4.50) u odnosu na studente (M = 3.12), uz statistički visoko značajnu razliku ($t = -5.32$; $p < 0.001$). Također, utvrđena je vrlo velika veličina efekta ($d \approx 1.95$), što ukazuje na snažnu i praktično značajnu razliku između grupa. Ovaj nalaz potvrđuje pretpostavku da profesionalno iskustvo doprinosi razvijenijem razumijevanju etičkih dilema, što je u skladu sa stavovima autora poput McNeill (2006), koji ističe kompleksnost profesionalnog odlučivanja u penalnom kontekstu. Rezultati također ukazuju na postojanje jaza između teorijskog i praktičnog pristupa u razumijevanju odgojnih mjera. Dok studenti u većoj mjeri percipiraju njihovu efikasnost u idealnim uslovima, stručnjaci naglašavaju ograničenja njihove implementacije u realnim institucionalnim okvirima, uključujući nedostatak resursa, organizacijske prepreke i složenost rada s korisnicima. Ovakav nalaz je u skladu sa RNR modelom (Andrews & Bonta, 2010), koji naglašava da efikasnost intervencija zavisi od njihove adekvatne implementacije, a ne samo od teorijske utemeljenosti. Sličan obrazac uočen je i u percepciji rizičnih ponašanja, gdje stručnjaci pokazuju kompleksnije razumijevanje ovih fenomena, uzimajući u obzir širi socioekološki kontekst. Za razliku od studenata, koji češće naglašavaju individualne faktore, stručnjaci prepoznaju interakciju između porodičnih, socijalnih i institucionalnih uticaja, što je u skladu sa razvojnim modelima delinkvencije (Loeber & Farrington, 2000).

Dobijeni rezultati ukazuju da se razlike između grupa ne mogu posmatrati isključivo kroz prizmu statističke značajnosti, već zahtijevaju integrisano tumačenje koje uključuje i veličinu efekta i teorijski kontekst. Ovakav pristup omogućava dublje razumijevanje odnosa između teorijskog znanja i praktične kompetencije. Posebno značajan doprinos ovog istraživanja ogleda se u identifikaciji razlika između teorijskog i praktičnog znanja, što ukazuje na potrebu unapređenja obrazovnih programa kroz jaču integraciju praktične nastave, supervizije i razvoja etičkih kompetencija.

6.1. Verifikacija hipoteza

Na osnovu rezultata deskriptivne i inferencijalne statistike izvršena je provjera postavljenih hipoteza istraživanja.

H1: Postoji razlika u stavu prema rehabilitacijskom pristupu između studenata i stručnjaka. Hipoteza H1 nije potvrđena u smislu statistički značajne razlike, budući da utvrđena razlika nije dostigla nivo statističke značajnosti ($p > 0,05$). Međutim, uočene su razlike u aritmetičkim sredinama, uz srednji nivo veličine efekta ($d \approx 0.65$), što ukazuje na postojanje praktično relevantne razlike između grupa.

H2: Stručnjaci imaju razvijeniju percepciju etičkih dilema u odnosu na studente. Hipoteza H2 je potvrđena, jer je utvrđena statistički značajna razlika između grupa ($p < 0,001$), pri čemu stručnjaci postižu znatno više vrijednosti. Dodatno, utvrđena vrlo velika veličina efekta ($d \approx 1.95$) potvrđuje snažan praktični značaj ove razlike.

H3: Postoji razlika u percepciji efikasnosti odgojnih mjera između studenata i stručnjaka. Hipoteza H3 potvrđena je na osnovu komparativne interpretacije rezultata, koja ukazuje na razlike između teorijskog i praktičnog pristupa, gdje studenti naglašavaju teorijsku efikasnost, a stručnjaci praktična ograničenja njihove implementacije

H4:Postoji razlika u percepciji rizičnih ponašanja između studenata i stručnjaka. Hipoteza H4 potvrđena je na osnovu uočenih razlika u percepciji rizičnih ponašanja između grupa ispitanika, pri čemu stručnjaci pokazuju kompleksnije i šire razumijevanje ovih fenomena.

Hipoteze istraživanja nisu potvrđene isključivo na osnovu deskriptivnih pokazatelja, već kroz kombinaciju statističkih analiza i interpretacije razlika između ispitivanih grupa, čime je osigurana veća validnost zaključaka.

7. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja naglašavaju potrebu za kontinuiranim profesionalnim razvojem, posebno u oblasti etike i praktičnih kompetencija, te ukazuju na važnost povezivanja akademskog obrazovanja sa stvarnim izazovima prakse. Time se doprinosi efikasnijem radu s maloljetnim počiniteljima i smanjenju rizika od recidivizma. Rezultati istraživanja imaju značajne praktične implikacije. Prije svega, ukazuju na potrebu unapređenja studijskih programa kroz jaču integraciju praktične nastave, supervizije i rada na razvoju etičkih kompetencija studenata. Također, nalazi sugeriraju potrebu za kontinuiranim profesionalnim usavršavanjem stručnjaka, posebno u oblasti donošenja odluka u kompleksnim situacijama. Na institucionalnom nivou, rezultati ukazuju na važnost jačanja međusektorske saradnje između obrazovnih, socijalnih i pravosudnih institucija, kako bi se omogućila efikasnija implementacija rehabilitacijskih modela. Konačno, rad naglašava da ključni izazov u radu s maloljetnim počiniteljima nije nedostatak teorijskih modela, već njihova primjena u realnim uslovima. Iako rezultati potvrđuju dominantnu orijentaciju prema rehabilitacijskom pristupu, potrebno je naglasiti da pozitivni stavovi ne garantuju nužno i njihovu uspješnu implementaciju u praksi. Brojna istraživanja ukazuju da institucionalni faktori, poput nedostatka resursa i organizacijskih ograničenja, mogu značajno umanjiti efikasnost i teorijski utemeljenih intervencija. U tom kontekstu, buduća istraživanja trebala bi se fokusirati na analizu stvarne primjene rehabilitacijskih modela u institucionalnim okvirima. Rezultati istraživanja ukazuju da ključni izazov u radu s maloljetnim

počiniteljima nije nedostatak teorijskih modela, već njihova implementacija u realnim institucionalnim uslovima. U tom smislu, unapređenje profesionalne prakse zahtijeva sistemske promjene, uključujući jačanje institucionalnih kapaciteta, razvoj međusektorske saradnje i kontinuiranu edukaciju stručnjaka. Rad potvrđuje značaj integracije teorije i prakse u radu s maloljetnim počiniteljima. Posebno se ističe potreba jačanja edukacije u oblasti etike i praktičnih kompetencija. Razumijevanje razlika između studenata i stručnjaka predstavlja ključ za unapređenje profesionalne prakse.

8. LITERATURA

1. Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist/4–18 and 1991 profile*. University of Vermont, Department of Psychiatry.
2. Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct* (5th ed.). Routledge.
3. Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2011). The risk-need-responsivity (RNR) model: Does adding the good lives model contribute to effective crime prevention? *Criminal Justice and Behavior, 38*(7), 735–755.
4. Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (2001). *Principles of biomedical ethics* (5th ed.). Oxford University Press.
5. Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
6. Case, S., & Haines, K. (2015). *Positive youth justice: Children first, offenders second*. Policy Press.
7. Cullen, F. T., & Jonson, C. L. (2017). *Correctional theory: Context and consequences* (2nd ed.). SAGE Publications.
8. Farrall, S., Bottoms, A., & Shapland, J. (2010). *Social structures and desistance from crime*. Willan Publishing.
9. Farrington, D. P. (2018). The developmental and life-course perspective in criminology: Key theoretical and empirical issues. *Criminology, 56*(1), 1–33. Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. University of Chicago Press.
10. Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence. *Psychological Bulletin, 112*(1), 64–105.
11. Henggeler, S. W., Schoenwald, S. K., Borduin, C. M., Rowland, M. D., & Cunningham, P. B. (2009). *Multisystemic therapy for antisocial behavior in children and adolescents* (2nd ed.). Guilford Press.
12. Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health, 12*(8), 597–605. Kazdin, A. E. (2000). *Conduct disorders in childhood and adolescence* (2nd ed.). SAGE Publications.
13. Koller-Trbović, N., & Mirosavljević, A. (2005). Postpenalna zaštita i resocijalizacija maloljetnika. *Kriminologija i socijalna integracija, 13*(2), 45–59.
14. Kornbeck, J., & Rosendal Jensen, N. (Eds.). (2011). *Social pedagogy for the entire human lifespan*. Europäischer Hochschulverlag.
15. Loeber, R., & Farrington, D. P. (2000). *Child delinquents: Development, intervention, and service needs*. SAGE Publications.
16. Maruna, S. (2001). *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. American Psychological Association.
17. McNeill, F. (2006). A desistance paradigm for offender management. *Criminology & Criminal Justice, 6*(1), 39–62
18. McNeill, F. (2016). *Probation: What is it for?* Howard League for Penal Reform.
19. Moffitt, T. E. (2018). Male antisocial behaviour in adolescence and beyond. *Nature Human Behaviour, 2*(3), 177–186. Mollenhauer, K. (2001). *Forgotten connections: On culture and upbringing*. Routledge.
20. Pager, D. (2007). *Marked: Race, crime, and finding work in an era of mass incarceration*. University of Chicago Press.
21. Petersilia, J. (2003). *When prisoners come home: Parole and prisoner reentry*. Oxford University Press.

22. Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Harvard University Press.
23. Stein, M. (2006). Young people aging out of care: The poverty of theory. *Children and Youth Services Review, 28*(4), 422–434. Travis, J. (2005). *But they all come back: Facing the challenges of prisoner reentry*. Urban Institute Press.
24. Ward, T., & Maruna, S. (2007). *Rehabilitation: Beyond the risk paradigm*. Routledge.
25. Ward, T., & Gannon, T. A. (2006). Rehabilitation, etiology, and self-regulation: The comprehensive good lives model of treatment for sexual offenders. *Aggression and Violent Behavior, 11*(1), 77–94. https://doi.org/10.1016/j.avb.2005.06.001
26. Ward, T., Mann, R., & Gannon, T. (2007). The good lives model of offender rehabilitation. *Aggression and Violent Behavior, 12*(1), 87–107
27. Weaver, B., & McNeill, F. (2015). Lifelines: Desistance, social relations, and reciprocity. *Criminal Justice and Behavior, 42*(1), 95–107
28. Žižak, A. (2003). *Socijalna pedagogija*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Zagrebu.

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF APPROACHES IN WORKING WITH JUVENILE OFFENDERS AND ETHICAL DILEMMAS

Abstract: *This paper examines the specific characteristics of approaches used in working with juvenile offenders, with a particular focus on the role of the social pedagogue and the ethical dilemmas present in professional practice. Drawing on contemporary theoretical frameworks that emphasize rehabilitation and resocialization, the study explores the attitudes of social pedagogy students and professionals toward key aspects of working with this population. The empirical part of the study is based on a sample of 50 students and 10 social pedagogy professionals, with data collected through a Likert-scale questionnaire. The analysis includes descriptive and comparative statistical methods aimed at identifying differences in the perception of risk behaviors, educational measures, and ethical dilemmas. The results indicate that both groups express a positive attitude toward the rehabilitative approach, while professionals demonstrate a higher level of awareness regarding the complexity of ethical dilemmas and practical challenges in their work. Differences were also identified between theoretical and practical understandings of educational measures, as well as in the perception of risk behaviors. In conclusion, the study highlights the need to strengthen the integration of theoretical knowledge and practical competencies, particularly in the field of ethics, in order to improve the effectiveness of work with juvenile offenders and reduce the risk of recidivism.*

Keywords: *juvenile delinquency, social pedagogy, resocialization, educational measures, ethical dilemmas*